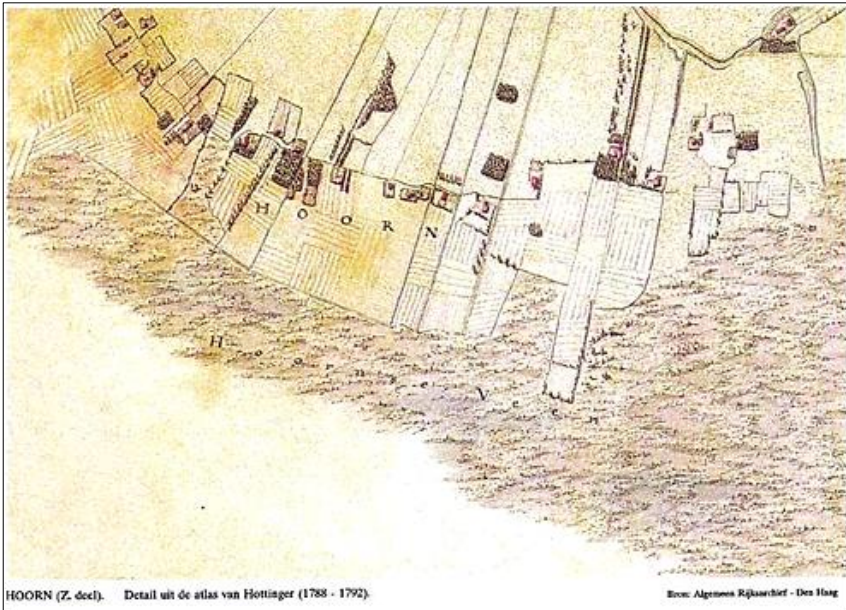

Wandeling van 9 km. door de geschiedenis van de Marken Hoorn en Wedde met behulp van een historische kaart uit 1820.

Het begrip marke, ook wel boermarke genoemd, stamt uit de Middeleeuwen. Het is een collectief van zelfstandige

boeren, die samen afspraken hebben gemaakt over het beheer en gebruik van hun gemeenschappelijke gronden. Aan het hoofd van de marke staat de markerichter. Hij kan alle markegenoten met zijn boerhoorn bij elkaar toeteren als er gemaaid of geoogst moet worden. De marke is in gezamenlijk eigendom van de eigenaren van de boerderijen, eigenerfden, die er elk een vastgesteld aandeel in hebben. Dit aandeel wordt waardeel genoemd. De hoeveelheid waarden die iemand bezit, bepaalt hoeveel macht hij heeft in de marke.

1-De wandeling start vanaf het erf van Hoorn 73

In het jaar 1689 trouwen Magdaliëna Haselhoff, 18 jaar, en Folckert Engelberts, 19 jaar. Zij krijgt 'n bruidsschat van

HOORN, HUISNUMMER 73			
01-01-1829 kadastrale nummers: Sectie E			
598 huis en hof	6,00 are	604 bouwland	41,40 are
596 weiland	37,90 are	605 bouwland	15,00 are
599 weiland	7,40 are	606 heide	33,80 are
600 bouwland	8,40 are	607 heide	64,30 are
601 boomgaard	7,70 are	752 heide	4,20,90 are
602 bouwland	13,00 are	753 heide	5,17,90 are
603 bouwland	9,20 are		

Eigenaar no. 104: **Folkert Lukas Haselhoff**, landbouwer te Hoorn

Lucas Haselhoff en zijn huisvrouw Eetje Elses groot 1500 carolische gulden in geld en landerijen en bovendien honderd carolische gulden in goud en zilver en een goede eiken kist met eerlijke klederen en linnen en een bed met toebehoren. Folckert Engelberts erft van Engbert Folckers en Swaentje Jans al hun landerijen, gelegen van Hoorn tot Bleijham, peerden, koeijen, huisgeraadt, huismansgereedschap en alles wat ze bewonen en gebruiken. In het huwelijkscontract staat ook nog dat het stel vader Engbert en moeder Swaentje in de kost zullen houden en dat de kinderen uit het huwelijk ieder een gelijk deel zullen erven, de oudste zoon echter twee delen. Als getuige tekent behalve de ouders, oom Evert Haselhoff de Borghgrave.

Loop naar het eind van de laan; Hoornderweg oversteken en linksaf fietspad volgen tot nr.15

2-De Tol

Op deze plek heeft een tolhuis gestaan; bij het passeren betaalt men tol aan de borghgrave. Het verhaal gaat dat de handelaren uit Winschoten de op de markt gekochte producten en vee, vóór de Tol door de boeren laten overdragen om de tol niet te hoeven betalen.

Bij gemaal 3e Hoornderpolder rechtsaf.

Het gemaal is van de polder aan de overkant van de weg, dus waar de boerderijen staan. In de tijd van Magdaliëna en Folckert is het hoogveen nog niet afgegraven. Het

is woeste heidegrond waar de herder de schapen weidt, de imker zijn korven zet en boekweitakkertjes worden gebrand. Dicht bij de boerderijen op de hogere zandrug (Hoorn), hebben Folckert en de Markgenoten akkertjes met voornamelijk rogge en klaver. De laaggelegen delen van het beekdal van de Westerwoldse Aa zijn altijd, ook nu nog, als weilanden en hooilanden in gebruik geweest.

Dijkje volgen en Hoogholtje over, daarna linksaf zomerdijk Westerwoldse Aa volgen tot het molentje.

3-Spinnekop

Het molentje is in 1938 gebouwd, ruim 200 jaar na het overlijden van Magdaliëna. Het ontwerp voor de molen is van

molenmaker-architect Luitje Wiertsema die de molen samen met de eerste eigenaar E.J. Feunekes bouwde, om zijn 10ha. grote eikenbos te verzagen. De spinnenkopmolen op een bakstenen schuur met stelling is slechts enkele jaren gebruikt en in de jaren tachtig van de twintigste eeuw rest er slechts een troosteloze ruïne. De huidige eigenaar laat de molen in 1997 restaureren. Het molentje, dat tegenwoordig uitgerust is met een lintzaag, draait regelmatig.

Ga verder tot T-splitsing met bospad, daar rechtsaf

4-Bergen

Op de kaart van "De Heerlykheid Westerwolde", van Theodorus Beckeringh uit 1781 staan "de Bergen" ten noorden

van Wedde, de huidige Wedderbergen. In het visueel open landschap van de uitgestrekte heidevelden en hoogvenen vallen de hogere plekken in het landschap op. Ze fungeren als oriëntatiepunt. Tot 1950 is het een stuifzandgebied gebleven. Het gebiedje is daarna grotendeels misbruikt als zandwinnings- en recreatiegebied. Misschien zijn Magdaliëna en haar Folckert op een zonnige zomerdag met hun talrijke kinderschaar met het voetveer naar de Bergen gegaan?

Bij Y-splitsing met betontegels rechtsaf (zomers staat hier een wc op); bij volgende splitsing rechts aanhouden (bospad volgen); afslag bij betonpaal negeren; bij lelijk buizenhek rechtdoor.

5-Jeuden kolke

Bij de Sint-Maartensvloed in 1686, (Magdaliëna was 16 en woonde nog in Bleijham), slaat het water meer als

manshoog over de zeedijken van de Dollard. Van de Hamdijk worden grote delen "weggeschoven". Door dijkdoorbraken ontstaan tientallen kolken, waarvan zeven langs de Hamdijk. Zij blijven eeuwenlang getuige van die verschrikkelijke nacht. Een enkele is bewaard gebleven. Deze kolk is ontstaan als gevolg van een doorbraak van de dijk langs het boezemgebied van de Westerwoldse Aa. De dijk is niet alleen bestemd voor waterkering, de kruin van de dijk is ook "kerkepad" en wordt gebruikt voor vervoer van geoogste producten. Volgens de overlevering is een burger van

Wedde van Joodse afkomst, rijdend op deze dijk met, op hol geslagen, paard en koets in de kolk terecht gekomen en jammerlijk verdronken. Dus in de volksmond "jeuden kolke".

Ga verder en bij kruising van zandwegen rechtdoor.

6- De Es

Voorbij deze kruising ligt links een mooi voorbeeld van een es met steilrand. Deze randen ontstonden door het eeuwenlang opbrengen van de stalmest (potstal) op de zandgronden. De essen worden tegenwoordig weer biologisch verbouwd. Aan deze kant van de Aa lopen we door de Marke van Wedde.

Zandpad gaat over in asfaltweg en komt uit bij het hek van de kerk van de Prot. Gem. Wedde.

7- Kerkje

Deze kerk wordt al in een oorkonde van 1150 genoemd. Men neemt aan dat het oudste deel (het schip) van de huidige kerk uit de 13e eeuw stamt. Wellicht stond er daarvoor een houten gebouw. Het iets bredere koor is uit de 15e eeuw. De muren (80 à 90 cm dik) zijn gebouwd van kloosterstenen. Er is kleurverschil te zien tussen die van het koor en het schip. Duidelijk valt op de kleinere steen van de toren. Deze is dan ook pas in 1860 gebouwd. Voor die tijd zou er een houten klokkenstoel hebben gestaan.

8- Begraafplaats

De grafsteen links voor de twee zerken met geknakte treurwilgen is van Magdaliëna Lucas Haselhoff, begraven in 1729. Folckert is dan Kerkvoogd en beheert de aardse goederen van de kerkelijke gemeente.

Ga rechtsaf de Schoolstraat in, bij plein voor dorps huis rechts aanhouden.

9- Wedde

Het esdorp Wedde van "wolde" of woud is van ouds een toegangsweg naar Westerwolde en Bourtange. Het wordt als parochie al voor 1130 genoemd. Het oudste officiële stuk waarin over Wedde en Westerwolde wordt gesproken is van 1316. De vijf kerkdorpen(kerspels) Sellingen, Vlagtwedde, Friescheloo, Onstwedde en Wedde sluiten een verdrag met de Bisschop van Munster. Deze zal hen helpen als ze in nood verkeren. Echter moeten zij de bisschop bijstaan in zijn strijd. Als een soort belasting leveren ze elk jaar een hoen, uit elk huis waaruit rook opstijgt; het Rookhoen- (De Hoenderkamp)- Later worden het enige stuivers.

Voor Bazar de Leeuw links de Hoenderkamp op, gaat over in Esweg, daarna graspad en bospad. Bij Y-splitsing rechts en direct links (water aan de rechterhand) tot de Krabbenbrug.

10- Krabbenbrug

Deze is terug te vinden op oude kaarten maar nergens is de verklaring van de naam te vinden. "Krabben" in de betekenis van schuren, van zand in de rivier zou een verklaring kunnen zijn. De brug gaat over de oorspronkelijke loop van de Ruiten Aa en ligt aan de historische Heerweg van Winschoten naar Ter Apel. Er gaan verhalen van onderaardse gangen bij de Krabbenbrug. Toen Graaf Adolf is gesneuveld bij Heiligerlee, hebben Lodewijk en Hendrik ook meegevochten. Zij zijn gevlucht naar de Wedder burcht. Als die omsingeld wordt door de Spanjaarden, zouden ze vervolgens door een onderaardse gang naar deze plek in de buurt van de Giezelbaarg zijn ontkomen."

Rechtsaf de Westerweg op en aan het eind rechtsaf richting Giezelbaarg. Lees de gedenkplaat en huiver...

11-De Giezelbaarg

Dit is een gerichtplaats uit de Middeleeuwen, maar ook later zijn er terechtstellingen geweest. De oudste inwoners van Wedde vertellen de verhalen van hun grootvader die naar een terechtstelling in 1860 gaat kijken. Wie niet komt, moet zoveel stuiver boete betalen. Er vinden geselingen en ophangingen plaats. De lijken blijven daar nog twee tot vier weken aan de galg hangen, zodat iedereen kan zien wat er is voorgevallen.

Pad vervolgen en bij oranje bord "Westerwolde" links aanhouden en akker en riet volgen tot bruggetje over de Mussel Aa;

Een voorganger van deze brug is gebruikt om het vervoer van hooi naar de boerderijen in Wessinghuizen mogelijk te maken.

Heubrugge over, rechtsaf tot stuwtje;

stuwtje over, direct links tot hek, daar rechts (sloot aan rechterhand), maaipad volgen (sloot aan linkerhand) tot klaphek;

klaphek door, pad volgen, bruggetje over bij de Burcht, linksaf gritpad volgen.

12- De Burcht

Deze kent een rijke historie na de stichting in 1370 door de Addinga's. In 1459 werden door de bisschop van Munster de rechten bevestigd. Heel wat machtswisselingen vinden plaats. De Munstersen maken plaats voor de hertog van Gelre. Op hun beurt moeten de Geldersen wijken voor de troepen van Karel V. Tijdens de slag bij Heiligerlee in 1568 wordt het huis verwoest, maar het wordt weer opgeknapt en er worden weer soldaten gelegerd. Dan verovert Willem Lodewijk de borg, valt in Spaanse handen, maar Willem Lodewijk belegert de borg in 1593 en het is weer in Staatse handen. De Bisschop van Munster, Bommen Berend, laat ook nog van zich horen in 1672 maar hij kan de burcht niet lang houden. De drosten trekken er weer in, waaronder ook Evert Haselhoff, de oom van Magdaliëna, tot in 1812 de laatste drost Willem de Sitter de borg verlaat. Daarna was het lange tijd in bezit van de notarisfamilie Koning. Achtereenvolgens is het als kantoor gebruikt door het Waterschap en de Streekraad. Nu is het sinds 2013 in beheer bij de Stichting de Burcht en in gebruik als kinderhotel, restaurant, en museum. De burcht van Wedde was en is een bijzondere plek in Westerwolde.

Via de andere brug het burchtterrein verlaten, de Hoorderweg oversteken en linksaf over de Westerwoldse Aa het fietspad volgen.

13- De markt

Magdaliëna en Folckert hebben in Wedde ongetwijfeld de jaarmarkten bezocht. Het zijn voornamelijk veemarkten. Er wordt ook een linnenmarkt gehouden. Op de grens van de Marken van Wedde, Wessinghuizen en Hoorn was een dergelijke marktplaats.

Ga laan naar nr. 19B op.

U bent weer op het erf van Fred en Rineke, terug in het heden.

We hopen dat u een aangename wandeling heeft gemaakt.

